

Editors' note / Od redaktorek

1 Editors' note

Throughout history, socio-cultural changes, particularly those marked by dynamic shifts and widespread impact, have consistently evoked emotions among individuals and entire social groups. Among these emotions, *fear* stands out as a response to novel circumstances, influencing human attitudes and actions in the face of life's uncertainties and the forces of nature and society. Hence, it would not be an exaggeration to suggest that even in the early twenty-first century, fear constantly makes its presence felt. This fear may stem from real threats such as natural disasters, environmental crises, terrorist attacks and armed conflicts. Yet, alongside these tangible dangers, our lives are also riddled with pervasive *anxiety*, independent of immediate threats, that contribute to a sense of unease. Introduced by Søren Kierkegaard in the mid nineteenth century and later embraced by existentialist thought, anxiety emerges as an intrinsic aspect of human existence. Building upon this notion, Heidegger reasserted the idea that anxiety is a sensation accompanying the authentic existence (*Dasein*) inherent in the human being, who is aware that he is an 'Being-towards-death'. However, anxiety can also be an expression of uncertainty stemming from the ignorance of a potential threat or the inability to know how to counteract it.

As a sensitive barometer of societal shifts, contemporary literature assumes a crucial role in documenting and interpreting reality, actively engaging in discussions on identity, values, temporality, spatiality amid processes of globalisation and modernisation, and addressing fundamental questions about the *conditio humana*. Recognising this role, the co-authors of the eighth volume of the academic journal "Transfer. Reception Studies" have undertaken the task of exploring the literary representations and aestheticisations of fear and anxiety in contemporary German, Austrian, Swiss, Irish and Polish literature. The conclusions drawn from this exploration unequiv-

ocally underscore the urgent need for literature to confront and tame the fears and anxieties of contemporary society.

I

Volume VIII, which explores the theme of *Anxiety and fear in contemporary German-language, Polish and Irish literature* begins with an examination of social anxiety at both individual and collective levels. In the article *Angustia socialis. Zur literarischen Physiologie der Angst in den Werken von Stefan Zweig, Marlene Streeruwitz und Clemens Setz* [Angustia socialis. On the literary physiology of anxiety in the works of Stefan Zweig, Marlene Streeruwitz and Clemens Setz], Günther A. HÖFLER follows the path of the anxiety of social relations and rejection (social phobia). Starting with Heinz Bude's and Lars Koch's definition of anxiety, Höfler reconstructs the forms and causes of social anxiety, using selected Austrian literary texts as examples. He also conscientiously follows the (non-objective) anxiety experienced by the female characters of the works presented.

Joanna DRYNDA's article *Über Angst in den Romanen von Friederike Gösweiner* [On anxiety in the novels of Friederike Gösweiner] remains within the realm of Austrian literature and Lars Koch's explorations of anxiety. The illustration of anxiety as a cultural phenomenon is the work of the award-winning Tyrolean writer-literary scholar Friederike Gösweiner. The novels *Traurige Freiheit* (2016) and *Regenbogenweiß* (2022) – in Joanna Drynda's opinion – perfectly reflect the hopes and anxiety of contemporary thirty- and forty-year-olds.

These considerations are continued in Katarzyna LUKAS's examination of cultural criticism through representations of anxiety in the article *Darstellungen von Furcht und Angst als Mittel der Kulturkritik in Thomas Hettches Roman "Pfaueninsel" (2014)* [Representations of fear and anxiety as an element of cultural criticism in Thomas Hettche's novel *Pfaueninsel* (2014)]. Lukas reconstructs cultural and social phenomena and collective emotions, above all the different varieties of anxiety experienced by individuals and entire communities depicted in the postmodern historical novel under discussion.

Other aspects of social anxiety are explored by Magdalena BĄK in her article *Romantic anxiety or anxiety of Romanticism? On 'Dziady' by Paweł Goźliński*, a contemporary detective story 'inspired' by Mickiewicz's *Dziady* [Forefathers' Eve], regarded by critics as a reckoning with Romanticism by showing the influence of national myths on the perception of reality. Bąk reveals the role of the 'Romantic paradigm', which marks a kind of threshold of modernity in the epistemological revision of the perception of human nature.

II

The theme of anxiety expressing desperation without an obvious reason and thus being an emotional state of the subject that reflects on his or her situation in the world is a common point of reflection in the second part of the volume, where existential anxiety – anxiety “from within” – is also discussed. Marta WIMMER's article *Die Angst, ausgelöscht zu werden. Von dem Unsichtbarmachen non-binärer Geschlechtsidentitäten in Kim de l'Horizons 'Blutbuch'* [The anxiety of being erased. On the invisibilisation of non-binary gender identities in Kim de l'Horizon's *Blutbuch*] analyses the award-winning novel *Blutbuch* (2022) by Kim de l'Horizon and seeks answers to the question of how to overcome the anxiety of one's own body and its potential for irritation.

On the other hand, in his consideration of *Orphans and objects. Materiality of longing and anxiety in Bronka Nowicka's 'To Feed the Stone'*, Michał KISIEL explicates the anxiety of ‘undefined form’, of the fragility of subjective boundaries experienced by the protagonist-subject of the collection of poetic short stories *To Feed the Stone* by Bronka Nowicka, winner of the 2016 Nike Literary Award. He reconstructs the existing link between intimacy, longing, anxiety and objects, pointing to a crisis of meaning in symbolic and semiotic layers.

Existential anxiety can be triggered by the anticipation of the inevitability of non-existence. The anxiety of death – as a basic human emotion – is the subject of the novel *Dream of the Okapi* by German writer Mariana Leky, which Aneta GARLIKOWSKA discusses in her article *Strategien der Bewältigung von Todesangst im Roman 'Was man von hier aus sehen kann' Mariana Lekys* [Strategies for coping with the anxiety of death in the novel *What You Can See from Here* by Mariana Leky]. The reconstructed coping mechanisms for dealing with the anxiety of death consist of denial and rationalisation.

The multi-layered existential anxiety associated with the potential loss of family ties due to a return to a traumatic family past, as well as with questions concerning one's own identity, is explored by Magda JAGLEWICZ in her article *Facetten der Angst in Hans-Ulrich Treichels Novelle 'Der Verlorene'* [Facets of Anxiety in Hans-Ulrich Treichel's novella *Der Verlorene*]. Jaglewicz reveals here that it is precisely the anxiety of losing one's identity and doubts ‘about oneself’ (subjective anxiety) that can lead to hostility towards loved ones.

III

Part three of the volume consists of literary images of anxiety that attempt to describe the inner struggles of the individual in the face of the experience of dislocation – geographical – and thus cultural displacement. In the first article *Narrative Strukturen der Bedrohung in '1000 Serpentinaen'*

Angst' von Olivia Wenzel [Narrative structures of threat in *1000 Coils of Fear* (*1000 Serpentinaen Angst*) by Olivia Wenzel], Jolanta PACYNIĄK analyses the prose debut of a Weimar-born playwright, whose father comes from Africa. Pacyniak interprets the anxiety associated with racism, which appears in the foreground of Wenzel's novel, in the context of *affect studies*.

Cases where liminal experiences are literalised by men/male writers with a migrant background form the starting point for Manuela GRAF's deliberations in the following article, *Anxiety and liminality in the autobiographical works of Hugo Hamilton*. Hugo Hamilton's autobiographical works: *The Speckled People: A Memory of a Half-Irish Childhood* and *The Sailor in the Wardrobe* exemplify the material for the relationship between a long-term liminal state and anxiety. According to Manuela GRAF, the source of the anxiety that appears in this German-Irish writer's work is his double existence in an 'in-between' culture and his inability to develop an individual cultural identity, as well as his complicated relationship with his father.

An attempt to break out of the impasse of duration between cultures is offered by the German-speaking writer with Bulgarian roots, Ilija Trojanov, who advocates global solidarity and calls for the recognition of cultural diversity. By examining the writer's reports, his polemic *Kampfabsage. Kulturen bekämpfen sich nicht - sie fließen zusammen* co-written with Ranjit Hoskote, and the autobiographical essay *Nach der Flucht*, Anna PASTUSZKA in her article *Die Angst vor dem Fremden und ihre Überwindung. Die kosmopolitische Perspektive von Ilija Trojanow* [The anxiety of the stranger and overcoming it. The cosmopolitan attitude of Ilija Trojanow] analyse the ways in which the anxiety of the strange is 'tamed' as the most important challenge faced by Ilija Trojanow.

These considerations are continued in the article '*Angstträume der Ausgewanderten': Flucht- und Angstmotive in Gertrud Leuteneggers Roman 'Späte Gäste' (2020)* ['Refugees nightmares': Motives of escape and anxiety in Gertrud Leutenegger's novel *Späte Gäste* (2020)] by Ewa GÓRSKA and Dorota SOŚNICKA. This article concerns the motifs of escape present in Gertrud Leutenegger's latest novel. Górška and Sośnicka also direct their attention to the fears of starting a new life, including those of refugees and emigrants, whose fates are intertwined with the first-person narrator. At the same time, they rightly interpret the warning that one should not look back – taken from the Orpheus myth – as a key message of this Swiss writer's novel.

IV

The common theme of the contributions in the fourth part of this volume is the conviction that the fears that plague many people stem from the fact

that we currently live in individualised societies that condemn us to loneliness, alienation, and, by blurring social bonds, do not provide a foundation for solidarity.

The short story by the Austrian Nobel Prize winner for Literature, *The Goalie's Anxiety at the Penalty Kick* (1970), is the starting point for Piotr MAJCHER's consideration of the contemporary human condition in his article '*The Goalie's Anxiety at the Penalty Kick*' by Peter Handke – a behavioural analysis of the protagonist. Analysing the protagonist of Handke's piece, Piotr Majcher diagnoses generalised anxiety disorder (according to the DSM-5, i.e. the classification of mental disorders of the American Psychiatric Association) and draws attention to the role of fiction in the process of visualising the testimony of mental disorders (individual fears) and its influence on the way its readers observe the real world.

The reactions of scientists and researchers, as well as writers to anthropogenic climate change, often referred to as a 'catastrophe without an event', are the subject of Agnieszka JEZIERSKA-WIŚNIEWSKA's essay *Who is (not) afraid of climate change. Science, essay, and fiction in the battle for saving the Earth, the planet of a man*. Recognising the operation of defence mechanisms (e.g. denial) typical of the experience of anxiety, Jezierska-Wiśniewska explains the reasons for the downplaying of the threat of climate change by modern humans.

V

The volume closes with Bartosz MAŁCZYŃSKI's review, *The final opening of the heavy door*, which discusses the monumental ten-volume edition of the *Collected Works* of Tymoteusz Karpowicz (1921–2005) – one of the most important Polish avant-garde poets, a playwright, essayist, literary scholar, and long-time academic lecturer at the University of Illinois at Chicago. Małczyński not only presents the contents of the subsequent volumes in a synthetic manner, but above all, assesses the scope and quality of the editorial work and devotes particular attention to the final volume – the closing edition – published in 2023 and containing Karpowicz's essays, poetry, journalism and interviews.

Marian Kisiel's poetic reflections on anxiety and death is Elżbieta WRÓBEL's commentary on the lyrical work of the contemporary poet, literary critic, translator, researcher of Polish literature, but also academic teacher associated with the University of Silesia in Katowice. Wróbel treats this poetic output, which consists of fifteen volumes of poetry, as a 'private treatise on passing and dying', as one of Kisiel's key thematic motifs is trepidation in the face of death.

*

The problem-differentiated and methodologically diverse texts (articles, essay, commentary) presented in the eighth volume of "Transfer. Reception Studies", confirm how common the emotion of fear is, as well as the multidimensionality of anxiety experienced by contemporary man. The reconstructed and illustrated tensions between the inner world of literary heroines and heroes (anxiety from the "inside", individual, disintegrative) and the surrounding reality, resulting on the one hand from the need for "cooperation" and a sense of security, and, on the other, from "external" anxiety as a result of confrontation with the past and present time, indicate both the subjective (individual, subjective) and social dimensions of the anxiety experienced.

Believing in the inspirational value of these themes and reflections on anxiety and fear in contemporary literature, we cordially and "fearlessly" invite you to read what follows.

Joanna Ławnikowska-Koper and Anna Majkiewicz
Częstochowa, December 2023

2 Od redaktorek

Przemiany społeczno-kulturowe, zwłaszcza te o dużej dynamice i znacznym zasięgu, w każdej epoce wywoływały emocje pojedynczych uczestników zdarzeń i całych grup społecznych. Do takich emocji należy, będący reakcją na konkretną (nową) sytuację, strach (*fear*). Pojawia się on, determinując ludzkie postawy i działania w obliczu doświadczanej niemożności przejścia pełnej kontroli nad swoim życiem, trudności w oswojeniu sił świata przyrody, czy też w zapanowaniu nad niekontrolowanymi siłami świata społecznego. Dlatego nie będzie przesadą, gdy stwierdzimy, że również na początku XXI wieku odczuwamy ciągły strach. Jego przyczynami mogą być realne klęski żywiołowe, katastrofy ekologiczne, masowe ataki terrorystyczne i konflikty zbrojne. Jednocześnie nasze życie nie jest wolne od nieustannego niepokoju, którego podstawą jest lęk (*anxiety*), niemający namacalnej przyczyny i niezależny od realnego niebezpieczeństwa. Lęk – pojęcie wprowadzone w połowie XIX wieku przez Søren Kierkegaard, a potem przejęte przez nowoczesny egzystencjalizm – towarzyszy także współczesnemu człowiekowi i okazuje się nieusuwalną składową ludzkiej egzystencji. Heidegger utwierdził nas w przekonaniu, że lęk jest odczuciem towarzyszącym autentycznej egzystencji (*Dasein*) właściwej człowiekowi, który ma świadomość, że jest „bytem-ku-śmierci”. Z drugiej jednak strony – lęk może być

również wyrazem niepewności wynikającej z niewiedzy o potencjalnym zagrożeniu, czy też z braku zdolności do określenia, jak temu przeciwdziałać.

Literatura współczesna – jako czuły sejsmograf przemian społecznych – odgrywa ogromne znaczenie w archiwizowaniu i strukturyzowaniu rzeczywistości, a tym samym bierze aktywny udział w debatach na temat koncepcji tożsamości, wartości i paradygmatów, rozumienia czasu i przestrzeni w obliczu procesów globalizacji i modernizacji, a także odpowiada na pytania o *conditio humana*. Z tego powodu Współautorki i Współautorzy ósmego tomu czasopisma naukowego „Transfer. Reception Studies” podjęli się zadania prześledzenia manifestacji strachu oraz lęku poddanego literaryzacji i estetyzacji we współczesnej literaturze niemieckiej, austriackiej, szwajcarskiej, irlandzkiej i polskiej. Wnioski płynące z podjętej refleksji potwierdzają jednoznacznie, że literackie osvajanie strachu i lęków współczesnego człowieka to paląca potrzeba obecnych czasów.

I

Tom VIII, o wiodącym temacie *Lęk i strach w najnowszej literaturze niemieckojęzycznej, polskiej i irlandzkiej (Anxiety and fear in contemporary German-language, Polish and Irish literature – Angst und Furcht in der neueren deutschsprachigen, polnischen und irischen Literatur)*, rozpoczynają rozważania w pierwszej części zogniskowane wokół lęku społecznego w wymiarze jednostkowym, jak również kolektywnym. Tropem lęku przed relacjami społecznymi i odrzuceniem (fobia społeczna) podąża Günther A. HÖFLER w artykule *Angustia socialis. Zur literarischen Physiologie der Angst in Werken von Stefan Zweig, Marlene Streeruwitz und Clemens Setz* [O literackiej fizjologii lęku w twórczości Stefana Zweiga, Marlene Streeruwitz i Clemensa Setza]. Badacz, wychodząc od definicji lęku Heinza Budego i Larsa Kocha, na przykładzie wybranych austriackich tekstów literackich rekonstrukcji poddaje formy i przyczyny społecznego lęku. Ze szczególną uwagą śledzi również lęk (bezprzedmiotowy) doświadczany przez kobiece postaci prezentowanych utworów.

W kręgu literatury austriackiej oraz rozpoznania Larsa Kocha na temat lęku pozostaje Joanna DRYNDA w artykule *Über Angst in den Romanen von Friederike Gösweiner* [O lęku w powieściach Friederike Gösweiner]. Ilustracją lęku jako zjawiska kulturowego jest dla autorki twórczość wielokrotnie nagradzanej pisarki-literaturoznawczyni z Tyrolu – Friederike Gösweiner. Powieści *Traurige Freiheit* (2016) i *Regenbogenweiß* (2022) – zdaniem Joanny Dryndy – znakomicie oddają nadzieje i lęki współczesnych trzydziesto- i czterdziestolatków.

Kontynuacją tych rozważań jest artykuł *Darstellungen von Furcht und Angst als Mittel der Kulturkritik in Thomas Hettches Roman „Pfaueninsel”*

(2014) [Przedstawienie strachu i lęku jako element krytyki kultury w powieści Thomasa Hettchego *Pfaueninsel* (2014)] Katarzyny LUKAS, która rekonstrukcji poddaje zjawiska kulturowe i społeczne oraz zbiorowe emocje, przede wszystkim różne odmiany lęku doświadczane przez jednostki oraz całe wspólnoty przedstawione w omawianej postmodernistycznej powieści historycznej.

Inne aspekty lęku społecznego bada Magdalena BAŁK w artykule *Romantic anxiety or anxiety of Romanticism? On „Dziady” by Paweł Goźliński* [Lęk romantyczny czy lęk przed romantyzmem? Wokół *Dziadów* Pawła Goźlińskiego]. Analizując współczesny kryminał inspirowany Mickiewiczowskimi *Dziadami*, uznany przez krytykę za rozrachunek z romantyzmem poprzez ukazanie wpływu mitów narodowych na postrzeganie rzeczywistości, badaczka ujawnia rolę „romantycznego paradygmatu” wyznaczającego swoisty próg nowoczesności w epistemologicznej rewizji postrzegania natury ludzkiej.

II

Temat lęku wyrażającego pozbawioną oczywistego powodu desperację i w ten sposób będącego emocjonalnym stanem podmiotu rozmyślającego o swojej sytuacji w świecie jest punktem wspólnym rozważań w drugiej części tomu. O lęku egzystencjalnym – lęku „z wnętrza” – pisze Marta WIMMER w artykule *Die Angst, ausgelöscht zu werden. Von dem Unsichtbarmachen non-binärer Geschlechtsidentitäten in Kim de l’Horizons „Blutbuch”* [Lęk przed wymazaniem. O niewidzialności niebinarnych tożsamości płciowych w *Blutbuch* autorstwa osoby Kim de l’Horizon]. Badaczka analizie poddaje wielokrotnie nagradzaną powieść *Blutbuch* (2022) autorstwa osoby Kim de l’Horizon i poszukuje odpowiedzi na pytanie o sposoby pokonywania lęku przed własnym ciałem i związanym z nim potencjałem irytacji.

Michał KISIEL natomiast w rozważaniach *Orphans and objects. Materiality of longing and anxiety in Bronka Nowicka’s „To Feed the Stone”* [Sieroty i przedmioty. Materialność tęsknoty i lęku w *Nakarmić kamień* Bronki Nowickiej] eksplikacji poddaje lęk przed „formą niedookreśloną” i kruchością granic podmiotowych odczuwany przez bohaterkę-podmiotkę zbioru opowiadań poetyckich *Nakarmić kamień* Bronki Nowickiej, laureatki Nagrody Literackiej Nike 2016. Badacz rekonstruuje istniejące powiązanie pomiędzy intymnością, tęsknotą, lękiem i przedmiotami, wskazując na kryzys znaczenia w warstwach symbolicznych i semiotycznych.

Lęk egzystencjalny może wywoływać antycypacja nieuchronności nieistnienia. Lęk przed śmiercią – jako podstawowa emocja ludzka – stanowi temat powieści *Sen o Okapi* niemieckiej pisarki Mariany Leky, której omówienia podjęła się Aneta GARLIKOWSKA w artykule *Strategien der Bewältigung*

von Todesangst im Roman „Was man von hier aus sehen kann“ Mariana Lekys [Strategie pokonywania lęku przed śmiercią w powieści Mariany Leky *Sen o Okapi*]. Na zrekonstruowane mechanizmy radzenia sobie z lękiem przed śmiercią składają się: wyparcie, zaprzeczenie oraz racjonalizacja.

Wielowarstwowy lęk egzystencjalny związany z potencjalną utratą więzi rodzinnych wskutek powrotu do traumatycznej przeszłości rodzinnej, a także z pytaniami dotyczącymi własnej tożsamości eksploruje Magda JAGLEWICZ w artykule *Facetten der Angst in Hans-Ulrich Treichels Novelle „Der Verlorene“* [Oblicza lęku w noweli Hansa-Ulricha Treichela *Der Verlorene*]. Badaczka ujawnia, że właśnie lęk przed utratą tożsamości i wątpliwości „wobec siebie” (lęk podmiotowy) mogą prowadzić do wrogości wobec najbliższych osób.

III

Na część trzecią tomu składają się literackie obrazy lęku będące próbą opisu wewnętrznych zmagani jednostki wobec doświadczenia dyslokacji – przemieszczenia geograficznego, a tym samym kulturowego. W pierwszym artykule, *Narrative Strukturen der Bedrohung in „1000 Serpentina Angst“ von Olivia Wenzel* [Narracyjne struktury zagrożenia w powieści *1000 Serpentina Angst* Olivii Wenzel], Jolanta PACYNIĄK analizuje debiut prozatorski urodzonej w Weimarze dramatopisarki, której ojciec pochodzi z Afryki. Pojawiający się na pierwszym planie w powieści Wenzel lęk związany z rasizmem interpretuje badaczka w kontekście *affect studies*.

Zapis doświadczeń granicznych poddawanych literaryzacji przez pisarki i pisarzy z tłem migracyjnym jest punktem wyjścia dla rozważań Manuela GRAF w kolejnym artykule *Anxiety and liminality in the autobiographical works of Hugo Hamilton* [Lęk i liminalność w autobiograficznej twórczości Hugo Hamiltona]. Materiałem egzemplifikacyjnym dla związku pomiędzy długotrwałym stanem liminalnym a lękiem są autobiograficzne utwory Hugo Hamiltona: *The Speckled People: A Memory of a Half-Irish Childhood* i *The Sailor in the Wardrobe*. Źródłem lęku pojawiającego się w twórczości niemiecko-irlandzkiego pisarza jest – zdaniem Manuela Graf – trwanie w egzystencji „pomiędzy” kulturami i niezdolność do wykształcenia indywidualnej tożsamości kulturowej, a także skomplikowana relacja z ojcem.

Próbuje wyjścia z impasu trwania między kulturami oferuje niemieckojęzyczny pisarz z bułgarskimi korzeniami Ilija Trojanow opowiadający się za globalną solidarnością oraz apelujący o uznanie kulturowej różnorodności. Badając reportaże pisarza, jego polemikę *Kampfabsage. Kulturen bekämpfen sich nicht – sie fließen zusammen* napisaną wspólnie z Ranjitem Hoskoté oraz autobiograficzny esej *Nach der Flucht*, Anna PASTUSZKA w artykule *Die Angst vor dem Fremden und ihre Überwindung. Die kosmopolitische Perspektive von*

Ilija Trojanow [Lęk przed Obcym i jego przezwyciężenie. Kosmopolityczna postawa Iliji Trojanowa] analizie poddaje sposoby „oswajania” lęku przed Obcym jako najważniejsze wyzwanie, z którym zmierza się Ilija Trojanow.

Kontynuacją tych rozważań jest artykuł „*Angsträume der Ausgewanderten*”: *Flucht- und Angstmotive in Gertrud Leuteneggers Roman „Späte Gäste”* (2020) [„Koszmary uchodźców”: motywy ucieczki i lęku w powieści Gertrud Leutenegger *Späte Gäste* (2020)] Ewy GÓRSKIEJ i Doroty SOŚNICKIEJ poświęcony motywom ucieczki występującym w najnowszej powieści Gertrud Leutenegger. Badaczki uwagę kierują również ku lękom przed rozpoczęciem nowego życia, także przez uchodźców i emigrantów, których losy są splecione z pierwszoosobową narratorką. Jednocześnie interpretacji poddają przestrożę z mitu o Orfeuszu, by nie oglądać się wstecz, jako kluczową dla powieści szwajcarskiej pisarki.

IV

Wspólną myślą dla wypowiedzi w czwartej części tomu jest przekonanie, że lęki nękające wiele osób wynikają z faktu, że obecne żyjemy w zindywidualizowanych społeczeństwach, które skazują nas na samotność, alienację, wyobcowanie i poprzez rozmycie więzi społecznych nie stwarzają fundamentu do solidarnego działania.

Opowiadanie austriackiego laureata Literackiej Nagrody Nobla *Strach bramkarza przed jedenastką* (1970) stanowi dla Piotra MAJCHERA punkt wyjścia do rozważań na temat kondycji współczesnego człowieka. W artykule „*The Goalie's Anxiety at the Penalty Kick*” by Peter Handke – *behaviour analysis of the protagonist* [*Strach bramkarza przed jedenastką* Petera Handkego – analiza zachowania protagonisty opowiadania] Piotr Majcher diagnozuje u głównego bohatera utworu Handkego uogólnione zaburzenie lękowe (zgodnie z DSM-5, tj. klasyfikacją zaburzeń psychicznych Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego) oraz zwraca uwagę na rolę literatury pięknej w procesie unaoczniania świadectw zaburzeń psychicznych (lęków jednostkowych) i jej wpływ na sposób obserwacji rzeczywistego świata przez jej czytelników.

Reakcje naukowców i badaczek, a także pisarek i pisarzy na antropogeniczne zmiany klimatu, często określane „katastrofą bez wydarzenia” (*catastrophe without event*), stanowią przedmiot rozważań Agnieszki JEZIERSKIEJ-WIŚNIEWSKIEJ w eseju *Who is (not) afraid of climate change. Science, essay, and fiction in the battle for saving Earth, the planet of man* [Kto się (nie) boi zmian klimatu. Nauka, esej i fikcja w walce o ocalenie Ziemi, planety ludzi]. Badaczka, dostrzegając działanie mechanizmów obronnych (np. wyparcie) typowych przy doświadczaniu lęku, wyjaśnia przyczyny bagatelizowania zagrożenia związanego ze zmianami klimatu przez współczesnego człowieka.

V

Tom zamyka recenzja autorstwa Bartosza MAŁCZYŃSKIEGO *The final opening of the heavy door* omawiająca monumentalną 10-tomową edycję *Dzieł zebranych* Tymoteusza Karpowicza (1921–2005) – jednego z najważniejszych polskich poetów awangardowych, dramaturga, eseisty, badacza literatury, wieloletniego wykładowcy akademickiego na Uniwersytecie Illinois w Chicago. Badacz nie tylko syntetycznie przedstawia zawartość kolejnych tomów, ale przede wszystkim ocenie poddaje zakres oraz jakość prac redakcyjnych, a szczególną uwagę poświęca ostatniemu tomowi – zamykającemu edycję – wydanemu w 2023 roku i zawierającemu eseje, poezję, publicystykę i wywiady Karpowicza.

W kręgu poezji pozostaje komentarz *Marian Kisiel's poetic reflections on anxiety and death* [Mariana Kisiela poetyckie rozważania o lęku i śmierci] autorstwa Elżbiety WRÓBEL do lirycznej twórczości współczesnego poety, krytyka literackiego, tłumacza, badacza literatury polskiej, a także nauczyciela akademickiego, związanego z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Dorobek poetycki, na który składa się piętnaście tomików poezji, badaczka traktuje jako „prywatny traktat o przemijaniu i umieraniu”, gdyż do kluczowych motywów tematycznych Kisiela zalicza lęk przed śmiercią.

*

Zaprezentowane w ósmym już tomie „Transfer. Reception Studies” zróżnicowane problemowo i różnorodnie metodologicznie teksty (artykuły, eseje, komentarz) potwierdzają „powszedniość” emocji strachu oraz wielowymiarowość lęków odczuwanych przez współczesnego człowieka. Zrekonstruowane i zilustrowane napięcia między światem wewnętrznym bohaterów i bohaterów literackich (lęki z „wnętrza”, jednostkowe, dezintegracyjne) a otaczającą ich rzeczywistością wynikające z potrzeby „kooperacji” i poczucia bezpieczeństwa, a z drugiej strony – z lęków „zewnętrznych” wskutek konfrontacji z przeszłością i z czasem teraźniejszym, wskazują zarówno na subiektywny (indywidualny, podmiotowy), jak i społeczny wymiar doświadczanych niepokojów.

Wierząc w inspiracyjną wartość przedstawionych rozważań i refleksji nad lękiem i strachem we współczesnej literaturze, serdecznie i „bez obaw” zapraszamy do lektury.

Joanna Ławnikowska-Koper i Anna Majkiewicz
Częstochowa, grudzień 2023 r.